

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» (м. Харків)
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ,
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

**NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY
«KHARKIV POLYTECHNIC INSTITUTE» (Kharkiv)
EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC INSTITUTE OF ECONOMICS,
MANAGEMENT AND INTERNATIONAL BUSINESS,
DEPARTMENT OF BUSINESS ECONOMICS AND INTERNATIONAL
ECONOMIC RELATIONS**

МАТЕРІАЛИ

**міжнародної науково-практичної конференції
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ.
СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.
ФЕНІКС-2024»**

4 лютого 2025 року, м. Харків

**«INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS:
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE IN
THE CONTEXT OF GLOBALIZATION AND
EUROPEAN ECONOMIC INTEGRATION:
PROBLEMS, PROSPECTS, EFFICIENCY.
PHOENIX-2024»**

February 4, 2025, Kharkiv

ХАРКІВ-2024 KHARKIV-2024

Редакційна колегія: Сокол Є.І. д.т.н., професор, Посохов І.М., д.е.н., професор; Данько Т.В., к.е.н., професор; Шнирков О.І. д.е.н., професор; Ілляшенко С.М. д.е.н., професор.

Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2024: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (4 лютого 2024 року, м. Харків). Х. : Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Навчально-науковий інститут економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу, кафедра економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, 2025, 340 с.

«International economic relations: sustainable development of Ukraine in the context of globalization and European economic integration: problems, prospects, efficiency. PHOENIX-2023»: materials of the international scientific-practical conference (February 4, 2025, Kharkiv). K. : National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (Kharkiv) Educational and Scientific Institute of economics, Management and International Business, Department of Business Economics and International Economic Relations, 2025, 340 p.

© Кафедра економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин
Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»,
2025
© Колектив авторів, 2025

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Романюк Н.І., к.г.н., доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій, Волинський національний університет імені Лесі Українки.....46

ЄВРОПЕЙСЬКА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ: ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Воронова О.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри МЕВ, Одеський національний економічний університет.....52

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сухецька К.В., доктор філософії (PhD), викладач-стажист, Уманський національний університет садівництва.....54

СЕКЦІЯ 2

НАПРЯМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

THE EU'S AID TO UKRAINE IN THE WARTIME PERIOD

Chugaiev Oleksii, Doctor of Science (Ec.), Professor, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations, Educational and Scientific Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.....60

ЦИРКУЛЯРНІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ЯК ДРАЙВЕРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Васильєва О.О., д.е.н., проф., професор кафедри економіки та митної справи Національний університет «Запорізька політехніка».....63

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ЄС

Посохов І. М., д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин,
Лукіна С.Ю., бакалавр кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут».....68

ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матвійчук Л.Ю. д.е.н., проф., зав. кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Остапович Д.В., аспірант,
Книш С.С., аспірант,
Луцький національний технічний університет.....73

АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНИХ УГОД МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Посохов І. М., д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин,
Галапура Є.Д., бакалавр кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут».....76

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сухецька К.В., доктор філософії (PhD), викладач-стажист
Уманський національний університет садівництва

Нинішні процеси глобалізації стають рушійною силою, що спричиняють вагомі зміни у соціально-економічному розвитку країн світу. Одним із ключових явищ, що впливає на динаміку міжнародних економічних відносин, є трудова міграція. Як складова глобальних демографічних і економічних процесів, вона відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку як країн-реципієнтів, так і країн-донорів робочої сили.

У межах Європейського Союзу (ЄС) трудова міграція є одним із головних чинників формування спільного ринку праці, що сприяє вирівнюванню економічних диспропорцій між державами-членами, але водночас створює значні соціальні виклики. Такі явища, як «відтік умів», демографічне старіння та нерівномірний розподіл ресурсів, стають предметом особливої уваги з боку урядів та міжнародних організацій.

Водночас трудова міграція має не лише економічний, а й соціальний та екологічний виміри, які істотно впливають на сталий розвиток країн. З одного боку, вона сприяє підвищенню мобільності робочої сили та економічному зростанню, з іншого – викликає загострення соціальних проблем і нерідко створює додаткове навантаження на інфраструктуру приймаючих держав.

Причини зростаючого попиту на іноземну робочу силу різного рівня кваліфікації з боку країн-імпортерів, а також питання, пов'язані з кількісним і національним складом мігрантів, галузевою структурою їхньої зайнятості та основними країнами-постачальниками робочої сили, стали предметом дослідження таких науковців, як О. Бабінська, Ю. Козак, В. Козменко, Е. Лібанова, Д. Лук'яненко, М. Мороз, О. Малиновська, А. Поручник, Л. Ясинчук та інших. Відзначається зростання кількості наукових праць, присвячених компетентнісному підходу в професійній підготовці, що обумовлено актуальністю цієї проблематики. Цей напрям досліджували І. Бех, Н. Бібік, Е. Гіденс, В. Луговий, Дж. Равен та інші вчені [1].

Основною метою даного дослідження є аналіз впливу трудової міграції на сталий розвиток країн ЄС, зокрема у контексті економічних, соціальних та екологічних викликів. У роботі акцентується увага на сучасних тенденціях міграційних процесів, їх регулюванні в рамках єдиної європейської політики, а також перспективних напрямках оптимізації міграційних потоків.

Варто відзначити, що трудова міграція населення є специфічним видом міграційних процесів, який має економічну природу та пов'язаний із пошуком роботи за межами країни постійного проживання. У широкому сенсі це поняття охоплює всі види територіального переміщення людей, пов'язані з їхньою трудовою діяльністю в іншій країні. У вузькому розумінні трудова міграція передбачає переїзд громадян однієї держави до іншої з метою подальшого працевлаштування [2].

Згідно з даними таблиці 1, протягом останніх 50 років спостерігається істотне зростання масштабів міжнародної міграції, як за абсолютними показниками кількості мігрантів, так і за відсотком мігрантів до загальної чисельності населення. У 1970 році кількість мігрантів становила 84,5 млн осіб, що складало 2,3% від загальної чисельності населення. До 2020 року ці показники зросли до 280,6 млн осіб, що становить уже 3,6% від світового населення.

Це свідчить про стрімке збільшення мобільності населення, яке зумовлене економічними, соціальними та демографічними чинниками. Особливо помітний приріст

спостерігається після 1990 року, коли відсоток мігрантів зріс із 2,9% у 1990 році до 3,4% у 2015 році та досягнув піку у 2020 році. Ця динаміка свідчить про важливість міжнародної міграції як глобального явища, що впливає на економічний, соціальний і демографічний розвиток у світі.

Таблиця 1. Міжнародна міграція 1970-2020 рр.

Роки	Кількість мігрантів (млн.)	Відсоток мігрантів до загальної кількості населення (%)
1970	84,5	2,3
1975	90,4	2,2
1980	101,9	2,3
1985	113,2	2,3
1990	152,9	2,9
1995	161,3	2,8
2000	173,2	2,8
2005	191,4	2,9
2010	220,9	3,2
2015	247,9	3,4
2020	280,6	3,6

Джерело: побудовано автором на основі даних [3]

Дані таблиці 1 демонструють не лише зростання кількості мігрантів, але й тенденцію до зростання їхньої ролі у формуванні міжнародних економічних відносин та вирівнюванні дисбалансів на ринках праці.

Основними причинами такого значного зростання міжнародної міграції є складні економічні та соціальні фактори, які спонукають людей до переміщення в пошуках кращих умов життя. Зокрема, безробіття, не виплати заробітної плати, низький рівень доходів, зростання цін, поширення бідності та соціальної нерівності створюють несприятливе середовище в країнах походження мігрантів.

Не менш важливим чинником є загострення проблеми злочинності, політична нестабільність, воєнні конфлікти та екологічні катастрофи, які підсилюють потоки вимушеної міграції. У цьому контексті країни-реципієнти виступають не лише як джерело економічних можливостей, але й як простір для забезпечення безпеки та стабільності [4].

Продовжуючи аналіз, важливо звернути увагу на гендерні аспекти міжнародної міграції, які ілюструє рисунок 1. Згідно з наведеними даними, з 2000 по 2020 роки структура міжнародної міграції за гендерною ознакою залишалася відносно стабільною, хоча спостерігається незначне переважання чоловіків серед мігрантів (52%).

Ця тенденція свідчить про певну перевагу чоловіків у міграційних потоках, що може бути зумовлено характером праці в країнах-реципієнтах, особливостями зайнятості та соціокультурними факторами. Водночас стабільна частка жінок свідчить про те, що жіноча міграція також залишається важливим явищем, особливо в секторах обслуговування, догляду та освіти.

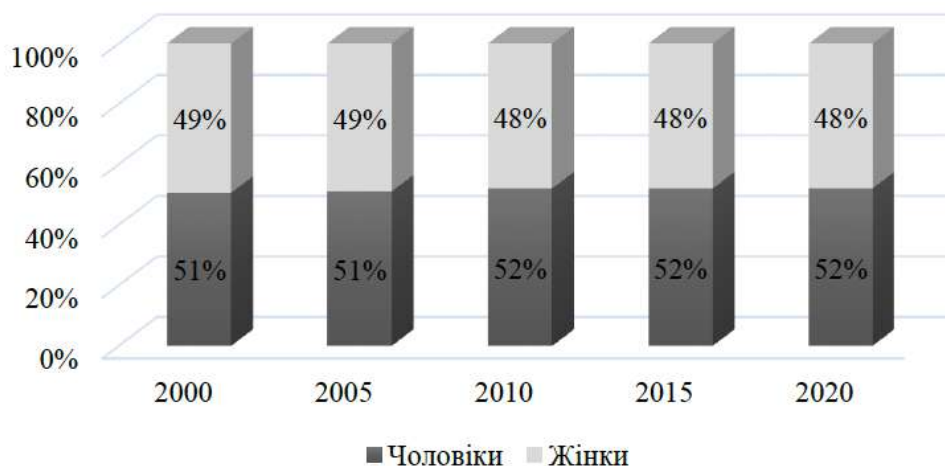

Рис. 1. Гендерні аспекти міжнародної міграції, %

Джерело: побудовано автором на основі даних [3]

Гендерний аналіз міграції дозволяє глибше зрозуміти специфіку міграційних процесів та їхній вплив на соціально-економічний розвиток як країн-донорів, так і країн-реципієнтів.

Згідно з даними Департаменту економічних і соціальних питань ООН (UN DESA) за 2021 рік, найбільшу частку міжнародних мігрантів у Європі приймають такі країни, як Німеччина, Велика Британія, Франція, Іспанія, Італія, Швеція, Нідерланди та Бельгія [5].

Німеччина лідирує серед країн Європи завдяки своїй розвиненій економіці, стабільній соціальній системі та активній політиці залучення кваліфікованої робочої сили. Велика Британія, зокрема після виходу з ЄС, залишається привабливою для мігрантів завдяки своїм можливостям у сфері зайнятості, особливо в фінансовому, освітньому та технологічному секторах.

Франція, Іспанія та Італія продовжують відігравати важливу роль у прийнятті мігрантів завдяки своїм історичним зв'язкам із країнами Африки та Латинської Америки, а також попиту на робочу силу в сільському господарстві, будівництві й сфері обслуговування. Швеція, Нідерланди та Бельгія приваблюють мігрантів своїми високими соціальними стандартами, інклюзивною політикою інтеграції та рівнем життя.

Ці країни виконують не лише економічну роль у міграційних процесах, але й виступають осередками інтеграції, де створюються умови для соціального включення мігрантів, їхнього доступу до ринку праці, освіти та медицини. Така географічна структура прийому мігрантів відображає не тільки економічні можливості цих держав, а й їхню роль у формуванні глобальних трудових ринків.

Трудова міграція здійснює суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток як країн-донорів, так і країн-реципієнтів. Для країн-донорів вона забезпечує короткострокові економічні вигоди у вигляді грошових переказів, однак супроводжується такими проблемами, як втрата висококваліфікованих кадрів та залежність від зовнішніх надходжень. У свою чергу, країни-реципієнти отримують вигоди від поповнення ринку праці та економічного зростання, але стикаються з інтеграційними викликами та тиском на соціальну сферу.

На рисунку 2 представлено ключові позитивні та негативні наслідки трудової міграції для країн-донорів і країн-реципієнтів, що дозволяє наочно оцінити різноплановість впливу цього процесу.

Трудова міграція формує складний баланс між вигодами та викликами для обох сторін. Для країн-донорів вона є джерелом грошових надходжень та зниження рівня безробіття, що сприяє певному покращенню соціально-економічної ситуації у короткостроковій перспективі. Проте втрата висококваліфікованих кадрів, зокрема молоді,

яка є основним рушієм інновацій, загрожує довгостроковій конкурентоспроможності країн-донорів.

Рис. 2. Наслідки трудової міграції для соціально-економічного розвитку країн-донорів та країн-реципієнтів

Джерело: побудовано автором за власними дослідженнями

З іншого боку, країни-реципієнти, хоча й отримують вигоди від напливу трудових ресурсів, часто стикаються із соціальними викликами, такими як культурна адаптація мігрантів, зростання нерівності та потенційні конфлікти на ринку праці. Крім того, демпінг заробітної плати, викликаний міграцією, може знижувати якість життя частини місцевого населення, створюючи соціальну напругу.

Таким чином, трудова міграція виступає двосічним мечем, який потребує зваженої державної політики. Оптимізація управління цими процесами передбачає розробку таких заходів, як стимулювання реінтеграції мігрантів у країни-донори після набуття досвіду за кордоном, створення механізмів захисту прав трудових мігрантів, а також сприяння їх соціальній інтеграції у країнах-реципієнтах.

У кінцевому підсумку, лише комплексний підхід до регулювання трудової міграції з урахуванням інтересів обох сторін може забезпечити її трансформацію з фактору ризику на інструмент сталого розвитку глобальної економіки.

Як підсумок, трудова міграція є невід’ємною складовою глобальних демографічних, економічних та соціальних процесів, що відіграє ключову роль у соціально-економічному розвитку країн Європейського Союзу. Аналіз сучасних тенденцій свідчить про зростання масштабів міжнародної міграції, яка, з одного боку, сприяє підвищенню економічної активності, поповненню ринків праці та вирівнюванню економічних диспропорцій, а з іншого – створює значні виклики, такі як відтік висококваліфікованих кадрів, соціальне напруження та демографічні ризики.

Ефективне управління міграційними потоками в рамках єдиної європейської політики потребує гармонізації економічних, соціальних та екологічних аспектів розвитку, зокрема, шляхом запровадження інклюзивних заходів інтеграції мігрантів, стимулювання інновацій у сфері зайнятості та формування умов для зменшення «відтоку мізків». Оптимізація міграційних процесів може стати потужним інструментом сталого розвитку, спрямованим на збереження соціальної стабільності, підвищення конкурентоспроможності економік та забезпечення балансу інтересів країн-донорів і країн-реципієнтів.

Таким чином, трудова міграція, будучи явищем глобалізованого світу, залишається викликом і можливістю одночасно, що потребує комплексного підходу до її регулювання та ефективного використання потенціалу для сталого розвитку Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Журавська Н. Глобальний характер міжнародної трудової міграції: виклики та завдання вищої освіти. *Порівняльна професійна педагогіка*. 6(3). 2016. С. 91-95.
2. Фомішин С. В., Шутак І. Д. Правові основи міжнародної економічної діяльності: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 454 с.
3. Migration and Migrants: A Global Overview (2024). URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2024-chapter-2/international-migrants-numbers-and-trends> (дата звернення 06.01.2025).
4. Черномаз К.Г., Овсяк Є.В., Коваленко Є.В. Тенденції міжнародної трудової міграції та її вплив на соціально-економічний розвиток країни. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. Вип. 18. 2018. С. 86-92.
5. United Nations. URL: <https://www.un.org/en> (дата звернення 06.01.2025).